

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

(Представлено д.е.н., проф. Н.Л. Правдюк)

Здійснено аналіз літературних джерел щодо характеристики категорії «фінансова стійкість» та визначено системи показників для її оцінки, що зазначені в працях вчених. Під час аналізу було встановлено неоднозначність думок вчених щодо визначення даної категорії та виділено основні підходи до трактування сутності поняття «фінансова стійкість». Розроблено модель методичного та обліково-аналітичного забезпечення оцінки стану фінансової стійкості як складової фінансової безпеки молокопереробних підприємств. Дана система складається з підходу до розрахунку комплексу показників фінансової стійкості, їх інформаційного забезпечення, обґрунтування впливу факторів та інформаційного забезпечення управління даними факторами. Визначено напрями зміни прогнозних значень показників фінансової стійкості в результаті зміни їх складових.

Ключові слова: фінансова безпека; фінансова стійкість; управління; обліково-аналітичне забезпечення; аналіз.

Постановка проблеми. В сучасних умовах, зважаючи на кризове становище вітчизняної економіки, більшість українських підприємств функціонує в нестабільному та жорсткому конкурентному середовищі. Така ситуація викликає необхідність уникнення фінансових прорахунків та застосування ефективних методів управління вітчизняними підприємствами. Слід зазначити, що особливі вимоги висуваються до фінансової стійкості як до стратегічного інструменту фінансової безпеки суб'єктів господарювання, підвищення їх ділової активності та інвестиційної привабливості. З огляду на це, управління фінансовою стійкістю підприємств задля забезпечення фінансової безпеки набуває пріоритетного значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі теоретичні та методичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства розглядаються в наукових працях провідних науковців України: І.О. Бланка, А.Е. Воронкової, Л.М. Докієнко, В.М. Кочеткова, Л.О. Лігоненко, Т.Є. Унковської, Н.М. Ушакової, Ю. Ярошенка та інших, а також зарубіжних фахівців: М.С. Абрютіної, В.Г. Артеменка, М.В. Белендіра, І.Т. Балабанова, Ван Хорна, Л.Т. Гіляровської, О.В. Єфімової, Д.Ірвіна, Т.Р. Карліна, В.В. Ковальова, М.Н. Крейніної, О.С. Стоянової, А.Д. Шеремета та інших. Разом з тим, незважаючи на достатньо широке коло вчених, що займалися вивченням проблем фінансової стійкості, дане питання, на сьогодні, комплексно не досліджене в частині визначення універсальних показників фінансової стійкості, на основі розрахунку яких можна було б охарактеризувати рівень фінансової безпеки підприємства.

Мета дослідження. Метою дослідження є виявлення показників оцінки фінансової стійкості як складової системи аналізу фінансової безпеки підприємства.

Викладення основного матеріалу. Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан. Результатом такого аналізу має бути висновок щодо його спроможності здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також вірогідність збереження такого стану підприємства [8, с. 267].

Тобто результати вивчення показників фінансової стійкості дозволяють охарактеризувати фінансовий стан конкретного підприємства. На основі здійсненого аналізу праць вітчизняних та зарубіжних авторів можемо узагальнити основні характеристики фінансової стійкості, що надаються авторами (табл.1).

Таблиця 1

Підходи до характеристики фінансової стійкості, що розглядаються авторами

Підхід	Автор, джерело																
	Н.Н. Селезньова, А.Ф. Іонова [18]	В.І. Макар'єва, Л.В. Андрєєва [13]	О.С. Філімоненко [19]	Ю.С. Цал-Цалко [20]	А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін [22]	М.О. Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко, Ю.С. Копчак [15]	Г.В. Савіцька [17]	М.С. Абрютіна, А.В. Грачова [3]	В.В. Бочаров [7]	В.Г. Артеменко, М.В. Беллєндир [4]	М.І. Баканов, А.Д. Шеремет [5]	Ю.Б. Рубін, В.І. Солдаткін [16]	Н.А. Мамонтова [14]	Л.М. Докієнко [9]	Г.Шлясї [2]	Ф.Мішкін [1]	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Один із показників фінансового стану господарюючого суб'єкта	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому середовищі	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	3
Характеристика, що свідчить про стабільне перевищення прибутків над витратами, вільне маневрування коштами підприємства; головний компонент загальної стійкості підприємства	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	2
Розглядається як рівнозначне поняттю «фінансова стабільність» – відсутність системної фінансової кризи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	2
<i>Закінчення табл. 2</i>																	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Платоспроможність підприємства, здатність вчасно	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

задовольнити платіжні вимоги своїх контрагентів																		
Оцінювання стану капіталу підприємства у процесі кругообігу, його здатності до саморозвитку	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Забезпеченість запасів і витрат джерелами формування	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	1
Відповідність параметрів діяльності підприємства та розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики фінансового стану	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	1
Результат ефективного управління структурою капіталу, активів та грошових потоків підприємства	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	1

Таким чином, з огляду на проведені дослідження характеристики фінансової стійкості, можна зробити висновок про неоднозначність підходів щодо трактування даної категорії. Однак, як було зазначено вище, дане поняття найчастіше розглядають з позиції запропонованої таким авторами: Н.Н. Селезньова, А.Ф. Іонова [18], В.І. Макар'єва, Л.В. Андрєєва [13], О.С. Філімоненко [19] та Ю.С. Цал-Цалко [20], на думку яких фінансова стійкість є одним із показників фінансового стану господарюючого суб'єкту.

У свою чергу, вважаємо за доцільне трактувати фінансову стійкість не як окремих показник фінансового стану, а як узагальнюючу характеристику показників фінансового стану, що характеризують процес управління фінансовими ресурсами конкретного підприємства. Даний підхід підтверджується встановленою класифікацією фінансової стійкості. Зокрема, як зазначає А.Н. Жилкіна [10, с. 240], «фінансова стійкість поділяється на такі категорії: абсолютна стійкість; нормальна фінансова стійкість, нестійкий фінансовий стан та кризовий фінансовий стан».

Слід зазначити, що на сьогодні, існує також неоднозначність думок щодо оцінки фінансової стійкості. На основі проведенного дослідження було виділено основні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств, зокрема оцінка фінансової стійкості на основі: абсолютних показників; фінансових коефіцієнтів, застосування методів бальної оцінки для інтегральної оцінки фінансової стійкості підприємства; рейтингової оцінки фінансової стійкості підприємства та вивчення типу фінансової стійкості, а також на основі дослідження всіх характеристик і напрямів здійснення діяльності аналізованого підприємства.

Зокрема, в процесі оцінки фінансової стійкості на основі абсолютних показників, на думку М.Д. Білик [6], слід використовувати абсолютний показник наявності власних оборотних коштів. Однак, О.О. Шеремет [23], окрім зазначеного показника наявності власних оборотних коштів, пропонує розглядати також показники: наявності власних і довгострокових джерел формування запасів і затрат; загальної величини основних джерел формування запасів і затрат; надлишку або нестачі загальної величини основних джерел формування запасів.

У свою чергу, оцінка фінансової стійкості на основі фінансових показників, у літературі також зустрічається як оцінка фінансової стійкості на основі відносних показників є одним із найпоширеніших, найзручніших і простих з позиції розрахунку підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства. На основі проведенного дослідження, було виділено такі відносні показники, що зазначають автори в літературних джерелах для оцінки фінансової стійкості (табл. 2).

Таблиця 2

*Підходи щодо визначення відносних показників
для оцінки фінансової стійкості, що зустрічаються в літературних джерелах*

Показник	Автор, джерело						Разом
	М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Пригуляк, Н.Ю. Невмержицька [6]	Л.А. Лахтіонова [12]	О.О. Шеремет [23]	В.В. Ковальов, О.Н. Волкова [11]	Г.В. Савицька [17]	І.Н. Чувєв [21]	
1	2	3	4	5	6	7	8
Фінансової незалежності	+	+	+	-	-	-	3
Фінансової залежності	+	+	+	+	+	+	6
Концентрації власного капіталу	-	-	-	+	+	-	2
Концентрації залученого капіталу	-	-	-	+	+	-	2

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8
Автономії	+					+	2
Фінансового ризику	-	+	+				2
Самофінансування	-	+	-	-	-	-	1

Співвідношення мобільних та імобілізованих активів	-	+	-	-	-	-	1
Довгострокового залучення позикових коштів	+	+	+	-	-	-	3
Довгострокових зобов'язань	-	+	-	-	-	-	1
Поточних зобов'язань	-	+	-	-	+	-	2
Обслуговування боргу	-	+	-	-	-	-	1
Маневреності власного капіталу	+	+	+	+	-	+	5
Забезпечення запасів власними оборотними коштами	-	+	+	-	-	-	2
Маневреності робочого капіталу	-	+	-	-	-	-	1
Стабільності структури оборотних коштів	-	+	-	-	-	-	1
Індекс постійного активу	-	+	+	-	-	-	2
Реальної вартості основних засобів	-	+	+	-	-	-	2
Структури покриття довгострокових вкладень	-	-	-	+	-	-	1
Структури довгострокових джерел фінансування	-	-	-	+	-	-	1
Структури залучених засобів	-	-	-	+	-	-	1
Співвідношення власних і залучених засобів	-	-	-	+	-	+	2
Фінансового левериджу	-	+	-	+	+	-	3
Покриття	-	-	-	+	-	-	1
Фінансового ризику	+	-	+	-	+	+	4
Накопичення амортизації	-	-	+	-	-	-	1
Мобільності	-	-	+	-	-	-	1
Структури покриття довгострокових вкладень	+	-	-	-	-	-	1
Стійкого фінансування	-	-	-	-	+	-	1
Фінансової залежності капіталізованих джерел	-	-	-	-	+	-	1
Фінансової незалежності капіталізованих джерел	-	-	-	-	+	-	1
Покриття боргів власним капіталом	-	-	-	-	+	-	1

Таким чином, огляд вітчизняної та зарубіжної літератури показав відсутність чітко регламентованого набору фінансових показників для оцінки фінансової стійкості. Кожен із авторів визначає склад відносних показників з власного бачення і лише деякі показники повторюються у літературних джерелах. Так, наприклад, частіше авторами пропонується під час оцінки фінансової стійкості використовувати показники: фінансової залежності, маневреності власного капіталу, фінансового ризику, фінансового левериджу, показник довгострокового залучення позикових коштів та показник фінансової незалежності. Інші показники для оцінки фінансової стійкості, що зазначені у проаналізованих джерелах зустрічаються рідше. Така ситуація ускладнює аналітичну роботу щодо оцінки фінансової стійкості, а існування великої кількості показників обумовлює проблему вибору найбільш пріоритетних для конкретного підприємства. Зважаючи на це, виникає необхідність створення комплексної системи показників для оцінки фінансової стійкості, що не будуть повторювати один одного, адже багато з них знаходиться у функціональній залежності один від одного. Також слід звернути увагу на особливості діяльності підприємств, адже під час оцінки фінансової стійкості потрібно враховувати галузеву специфіку для порівняння розрахованих показників для конкретного підприємства з середньогалузевими значеннями, які, в свою чергу, також складно отримати. Тобто існує вірогідність неефективності оцінки фінансової стійкості, що обумовлено складністю підбору адекватної бази порівняння.

Однак, дослідження показало, що існування особливостей діяльності даних підприємств потребують наявності спеціального комплексу показників, адаптованих до галузевих особливостей. З огляду на це, вважаємо за доцільне оцінку фінансової стійкості здійснювати за такою розробленою комплексною системою показників (табл. 3).

Таблиця 3

Модель методичного та обліково-аналітичного забезпечення оцінки фінансової стійкості в системі управління фінансовою безпекою

Коефіцієнти фінансової стійкості					
забезпеченості власними коштами	маневреності власних коштів	автономії	співвідношення позикових і власних коштів	ефективності використання власних коштів	використання фінансових ресурсів
Розрахунок					
$K_z = \frac{BK-NA}{OA}$, де BK – власний капітал; NA – необоротні активи; OA – оборотні активи	$K_m = \frac{BK-NA}{BK}$, де BK – власний капітал; NA – необоротні активи	$K_a = \frac{BK}{BB}$, BK – власний капітал; BB – валюта балансу	$K_{сп} = \frac{Пк}{BK}$, де Пк – позикові кошти; BK – власні кошти	$K_{евк} = \frac{ЧП}{BK}$, де ЧП – чистий прибуток; BK – власний капітал	$K_{вфр} = \frac{П}{BB}$, де П – балансовий прибуток; BB – валюта балансу
Інформаційне забезпечення					
Варіант 1: розрахунок здійснюється на дату звітності					
Ф. 1: BK (ряд. 1400); НА (ряд. 1095), OA (ряд. 1195)	Ф. 1: BK (ряд. 1400); НА (ряд. 1095)	Ф. 1: BK (ряд. 1400); BB (ряд. 1300)	Ф. 1: BK (ряд. 1165); Пк (ряд. 1595 + ряд. 1695);	Ф. 1: ЧП (ряд. 1420); BK (ряд. 1400)	Ф. 1: П (ряд. 1420); BB (ряд. 1300)
Варіант 2: розрахунок здійснюється на певну дату					
Сальдо рахунків: BK (4 клас), НА (1 клас), OA (2 клас)	Сальдо рахунків: BK (4 клас), НА (1 клас)	Сальдо рахунків: BK (4 клас)	Сальдо рахунків: BK (3 клас), Пк (5 та 6 класи)	Сальдо рахунків: BK (4 клас), ЧП (рах. 44)	Сальдо рахунків: П (44 рахунок)
Варіант 3: розрахунок здійснюється на прогнозну дату					
1. На основі планових показників, що формуються в бюджетах компанії					
2. На основі визначення зміни об'єкта в майбутньому, що передбачено бюджетами					
- при зміні необоротних активів та власного капіталу: $K_{z.n} = K_z + \frac{\Delta NA + \Delta BK}{OA}$ ΔNA – зміна вартості необоротних активів; ΔBK – зміна вартості власного капіталу	$K_{m.n} = 1 - \frac{NA}{BK + \Delta BK} - \frac{\Delta NA}{BK + \Delta BK}$ де ΔNA – зміна вартості необоротних активів; ΔBK – зміна вартості власного капіталу	- при зміні власного капіталу: $K_{a.n} = K_a + \frac{\Delta BK}{BB}$ - при зміні валюти балансу: $K_{a.n} = K_a \frac{1}{1 + \GammaП BB}$ ТП BB – темп приросту валюти балансу	- при зміні позикових коштів: $K_{сп.n} = K_{сп} + \frac{\Delta Пк}{BK}$, де $\Delta Пк$ – зміна вартості позикових коштів; - при зміні власних коштів: $K_{сп.n} = K_{сп} \frac{1}{1 + \GammaП BK}$, де ТПВк – темп приросту власних коштів	- при зміні чистого прибутку: $K_{евк.n} = K_{евк} + \frac{\Delta ЧП}{BK}$, $\Delta ВП$, зміна чистого прибутку - при зміні власного капіталу: $K_{евк.n} = K_{евк} \frac{1}{1 + \GammaП BK}$ де ТП BK – темп приросту власного капіталу	- при зміні балансового прибутку: $K_{вфр.n} = K_{вфр} + \frac{\Delta ПП}{BB}$ де $\Delta ПП$ – зміна балансового прибутку; - при зміні валюти балансу: $K_{вфр.n} = K_{вфр} \frac{1}{1 + \GammaП BB}$ де ТПВБ – темп приросту валюти балансу

Отже, в таблиці 3, було запропоновано комплексну систему показників для дослідження фінансової стійкості молокопереробних підприємств, яка відображає діяльність суб'єкта господарювання. Зокрема, пропонуємо розрахувати наступні показники:

- коефіцієнт забезпеченості власними коштами - відображає рівень оборотних коштів, що фінансуються за рахунок власних джерел;
- коефіцієнт маневреності власних коштів – відображає частку власних оборотних коштів у структурі власного капіталу;
- коефіцієнт автономії – дає можливість оцінити частку коштів, вкладених власниками підприємства в загальну вартість майна;
- коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів – дає змогу оцінити структуру фінансових ресурсів;
- коефіцієнт ефективності використання власних коштів – характеризує рівень прибутку, отриманого на 1 грн. власних коштів;
- коефіцієнт використання фінансових ресурсів - дає можливість визначити період, за який одержаний прибуток може компенсувати вартість майна.

Розроблений підхід до методичного та обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою безпекою передбачає розрахунок зазначених показників не лише на дату балансу, але й їх прогнозних значень, виходячи з планових значень складових розрахунку показників фінансової стійкості. Зокрема, нами запропоновано визначення прогнозних показників, як при використанні планових значень, так і при використанні їх зміни, тобто майбутнього відхилення. Таким чином, останній підхід дозволить не лише визначити прогнозне значення, але й може застосовуватися для складання прогнозних значень величин, які використовуються для розрахунку. Так, наприклад, для управління фінансовою стійкістю аналітику та керівнику необхідно знати, на скільки гривень необхідно збільшити або зменшити одну з величин, для отримання позитивного значення коефіцієнту. Це дозволить підвищити ефективність управління фінансовою безпекою молокопереробних підприємств, адже на основі прогнозних розрахунків керівник в змозі розробити комплекс заходів для поліпшення ситуації на підприємстві. В свою чергу комплекс заходів пов'язаний з управлінням об'єктами, які виступають об'єктами бухгалтерського обліку.

Таким чином, для управління фінансовою стійкістю та приведення зазначених коефіцієнтів до позитивної тенденції, керівництво підприємством може здійснювати комплекс заходів щодо окремих об'єктів. Комплекс зазначених заходів, та їх вплив на показник представлено в таблиці 4.

Таблиця 4

Напрямок зміни прогнозних значень показників фінансової стійкості в результаті зміни їх складових

Планові значення складових показників фінансової стійкості	Напрямок зміни складових показників фінансової стійкості	Напрямок зміни прогнозних значень показників фінансової стійкості					
		Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	Коефіцієнт маневреності власних коштів	Коефіцієнт автономії	Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	Коефіцієнт ефективності використання власних коштів	Коефіцієнт використання фінансових ресурсів
1	2	3	4	5	6	7	8
Власний капітал	Збільшення	↑	↑	↑	-	↓	-
	Зменшення	↓	↓	↓	-	↑	-
Необоротні активи	Збільшення	↓	↓	-	-	-	-
	Зменшення	↑	↑	-	-	-	-

Закінчення табл. 4

1	2	3	4	5	6	7	8
Оборотні активи	Збільшення	↓	-	-	-	-	-
	Зменшення	↑	-	-	-	-	-
Валюта балансу	Збільшення	-	-	↓	-	-	↓

	Зменшення	-	-	↑	-	-	↑
Позикові кошти	Збільшення	-	-	-	↑	-	-
	Зменшення	-	-	-	↓	-	-
Власні кошти	Збільшення	-	-	-	↓	-	-
	Зменшення	-	-	-	↑	-	-
Прибуток	Збільшення	-	-	-	-	↑	↑
	Зменшення	-	-	-	-	↓	↓

Примітка: ↑ – збільшення; ↓ – зменшення

Як видно, з даних, наведених в таблиці 4, планове значення коефіцієнту забезпеченості власними коштами може змінитися в результаті зміни суми необоротних активів, оборотних активів та власного капіталу. Зокрема, збільшення суми власного капіталу призведе до збільшення даного показника, в свою чергу, збільшення суми необоротних та оборотних активів – навпаки до зменшення значення даного коефіцієнта. Що стосується коефіцієнту маневреності власними коштами, то збільшення суми власного капіталу спричинить збільшення значення показника, однак, збільшення суми необоротних активів призведе до зменшення коефіцієнту маневреності власних коштів, а зменшення значення необоротних активів – навпаки до збільшення зазначеного коефіцієнта. Прогнозне значення коефіцієнту автономії може збільшитися в результаті збільшення суми власного капіталу та/або зменшення суми валюти балансу. Значення коефіцієнту співвідношення власних і позикових коштів може змінитися в результаті зміни суми позикових та власних коштів. Зокрема, зменшення значення показника співвідношення позикових та власних коштів можливе за рахунок зменшення суми позикових коштів та/або збільшення суми власних коштів. У свою чергу, коефіцієнт використання фінансових ресурсів зміниться за рахунок зміни валюти балансу та/або зміни суми прибутку. Так збільшення даного показника можливе за рахунок збільшення суми прибутку та/або зменшення суми валюти балансу. Таким чином, на основі визначених напрямів зміни прогнозних значень складових показників фінансової стійкості можна управляти станом фінансової стійкості на конкретному підприємстві молокопереробної промисловості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, виходячи з представленого, було розроблено комплексну систему методичного та обліково-аналітичного забезпечення оцінки стану та прогнозного значення фінансової стійкості як складової фінансової безпеки молокопереробних підприємств. Дана система складається з підходу до розрахунку комплексу показників фінансової стійкості, їх інформаційного забезпечення, обґрунтування впливу факторів, та інформаційного забезпечення управління даними факторами. Застосування авторського підходу дозволить підвищити ефективність системи управління їх фінансовою безпекою.

Список використаної літератури:

1. *Mishkin F.S.* Global Financial Instability: Framework, Events, Issues / *F.S. Mishkin* // Journal of Economic Perspectives. – 1999. – № 4 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm>.
2. *Schinasi G.J.* Safeguarding financial stability: theory and practice / *G.J. Schinasi*. – Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2005. – 60 p.
3. *Абрютіна М.С.* Анализ финансово-экономической деятельности / *М.С. Абрютіна, А.В. Грачева*. – М. : ДИС, 1998. – 256 с.
4. *Артеменко В.Г.* Финансовый анализ : учеб. пособие / *В.Г. Артеменко, М.В. Беллендир*. – 2-ое изд., перераб. и доп. – М. : Дело и Сервис, 1999. – 365 с.
5. *Баканов М.И.* Теория экономического анализа / *М.И. Баканов, А.Д. Шеремет*. – М. : Финансы и статистика, 1981. – 218 с.
6. *Фінансовий аналіз* : навч. посібник / *М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержіцька*. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
7. *Бочаров В.В.* Финансовый анализ : учеб. пособие / *В.В. Бочаров*. – СПб. : Питер, 2004. – 240 с.
8. *Бутинець Ф.Ф.* Економічний аналіз : навч. посібник / *Ф.Ф. Бутинець*. – Житомир : ПП «Рута», 2003. – 680 с.
9. *Докієнко Л.М.* Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств промисловості як необхідна передумова підвищення їх конкурентоздатності / *Л.М. Докієнко* // Вісник Нац. ун-ту водного господарства та природокористування : зб. наук. праць. – 2004. – Вип. 4 (28). – С. 76–90.
10. *Жилкіна А.Н.* Управление финансами. Финансовый анализ предприятия : учебник / *А.Н. Жилкіна*. – М. : Инфра-М, 2005. – 336 с.
11. *Ковалев В.В.* Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебник / *В.В. Ковалев, О.Н. Волкова*. – М. : ООО «ТК Велби», 2002. – 424 с.

12. *Ляхтіонова Л.А.* Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : навч. посібник / *Л.А. Ляхтіонова*. – К. : КНЕУ, 2004. – 365 с.
13. *Макар'єва В.И.* Анализ хозяйственной деятельности организации / *В.И. Макар'єва, Л.В. Андреева*. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 262 с.
14. *Мамонтова Н.А.* Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення : автореф. дис. ... канд. екон. наук / *Н.А. Мамонтова* ; НАН України, Ін-т. економ. прогнозув. – К., 2001. – 16 с.
15. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія / *М.О. Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко, Ю.С. Котчак*. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 144 с.
16. *Рубин Ю.Б.* Инвестиционно-финансовый портфель / *Ю.Б. Рубин, В.И. Солдаткин*. – М. : СОМИНТЭК, 1993. – 397 с.
17. *Савицкая Г.В.* Анализ хозяйственной деятельности предприятия / *Г.В. Савицкая*. – Минск : Перспектива, 1997. – 498 с.
18. *Селезнева Н.Н.* Финансовый анализ. Управление финансами / *Н.Н. Селезнева, А.Ф. Ионова*. – М. : ЮНИТИ, 2003. – 639 с.
19. *Філімоненков О.С.* Финансы підприємства : навч. посібник / *О.С. Філімоненков*. – К. : Ніка-Центр, 2002. – 359 с.
20. *Цал-Цалко Ю.С.* Фінансовий аналіз : підручник / *Ю.С. Цал-Цалко*. – К. : ЦУЛ, 2008. – 566 с.
21. *Чуев И.Н.* Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности : учебник для ВУЗов / *И.Н. Чуев, Л.Н. Чуева*. – М. : ИТК «Дашков и Ко», 2006. – 368 с.
22. *Шеремет А.Д.* Финансы предприятий / *А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин*. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 343 с.
23. *Шеремет О.О.* Фінансовий аналіз : навч. посібник / *О.О. Шеремет*. – К. : Кондор, 2005. – 196 с.

МУЛИК Ярославна Ігорівна – аспірантка кафедри організації обліку та звітності Вінницького національного аграрного університету.

Наукові інтереси:

– обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2015.